

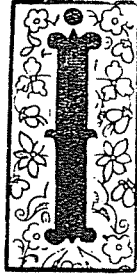
İlahiyat

Hakkı Tavsiye Metod Ve Vasıtaları (1)

ÖNSÖZ :

İSMAİL LÜTFİ ÇAKAN

HAMD; RABBU'L-ÂLEMİN'e...
SALÂT-Ü SELÂM; HATEMÜ'N-NEBİYYİN'E, AL-İ BEYTI-
NE VE ASHAB-I GÜZİN'E...

İslâm'ın esaslarındaki fevkalâdeliğe rağmen, günümüz müslümanlarının İslâm izzetine yakışmayan üzücü durumları, din düşmanlarına, (maalesef) İslâm aleyhine propaganda imkân vermektedir. Dolayısıyla da İslâm dünyasının ve Türkiye müslümanlarının İslâm'a bağlılıkları, O'nun kurtarıcılığına olan ümidleri kırmakta, çıkmaz sokaklarda kurtuluşa giden yolu aramaya zorlanmaktadırlar.

Halbuki, bu yürekler acısı durumun gerçek davası; yine İslâm'da, İmam Şafii (R.A.) Hazretlerinin «Bu sureden başka hiç bir sure inmemiş olsaydı. İnsanların dünya ve ahiret saadeti için bu sure yeterdi» sözüyle önemini belirtmeye çalıştığı Asr Suresi'nde; iman, amel-i salih, hakkı tavsiye, ve sabrı tavsiye şeklinde dörtlü bir temel halinde açıklanmaktadır.

Biz bu dört ana esastan, diğerlerine teşvik ve yardımı gerektirmesi ve halen yürütülen İslâm aleyhtarı faaliyet ve propagandalara karşı İslâm'ın gerçek yönleriyle anlaşılmasını sağlamaya müsaid bulunması dolayısıyla 3. sünü, yani «Hakkı Tavsiye» yi konu edindik. Bu sayede, imanlı kişiler, daha samimi bir iman ve ihlas'a, amel-i salih işlemeye ve hizmetleri esnasında karşılaştıkları manialara İslâm'ın izzetine yaraşır şekilde sabırla metanet göstermeye alışacaklardır. İmansızlar da İslâm'a davet edilmiş olacaklardır.

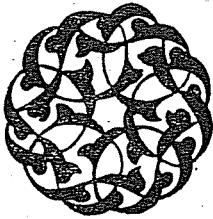
«İslâm'ın Tavsiyesi» demek olduğunu gösterdiğimiz «Hakkı Tavsiye» müsbet ve kesin neticeye ulaşabilmek için bir takım metod ve vasıtalara muhtaçtır. Usûlsüz vüsül mümkün olamamaktadır.

Bu araştırmamızda, yine İslâmî kaynaklardan yararlanarak ve modern propaganda usûllerini de göz önünde tutarak «Hakkı Tavsiye» nin metod ve vasıtalarını da göstermeye çalıştık.

Mevzuun ciddiyeti yanında çok cılız ve yetersiz kalan çalışmamızla bu konuda müslümanların faydalanabileceği bir-iki önemli nokta yakalayabilmişsek, yüce Rabbimize şükrederiz.

Kusur ve çalışmak kuldân, afv ve muvaffakiyet ALLAH'tandır.

İsmail L. Çakan

GİRİŞ

ağımız, madde medeniyeti ve propaganda çağıdır. Günümüz insanı da bu iki gürültü arasında günlük hayatını yaşamak zorundadır.

İslâm dünyası, bu iki sestten çok müteessir olan âlem olmuş, bunların menfi tesirleri ile kendi öz vasıflarını yitirmiş, yüz milyonları bulan nüfusuna rağmen dünya milletleri camiasında sözü dinlenilmez, varlığı adetâ inkâr edilir hale gelmiştir. Üçüncü bir dünyanın mevcudiyetinin kabulü, bu milyonların intibah ve hak'da ittihadına bağlı gözükmetedir.

İslâm, zuhurundan bu yana hiç bir devirde görmediği bir gizli irtidat tehlikesi ile başbaşadır. Bu gerçeği Prof. Hasan Ali En-Nedevî, «Ebu Bekr'i olmayan irtidat (1)» diye adlandırır.

İslâm âlemi, baştanbaşa İslâm Dünyasını saran, kuvveti, derinliği, şümülü ve şiddeti bakımından kendinden önceki bütün benzer hadiseleri bastıran yeni bir irtidat hareketine maruz kalmıştır. Bu irtidat, Avrupa'nın şark-İslâm dünyasına karşı açtığı siyasi ve kültürel savaşın bir neticesi olarak doğmuştur (2).

İslâm dünyasında bugün mevcut olan, delicesine maddeyi ele geçirme hırsı, onu her prensip ve inançtan üstün tutmak, dünyayı ahirete tercih etmek, yer yüzünde ebedi kalacakmış gibi davranmak ve aşağılık duygulara uymak (3) bu acı ve sinisi irtidat'ın görebildiğimiz belirtileridir.

Gerçi İslâm memleketlerinde Allah'a inanan, İslâm'a bağlı bulunan insanlar yok değildir. Fakat iş başındaki zümrenin, ekser' halkının ve reislerinin dini -maalesef- bu maddî din (!) ile Avrupa'nın küfre dayanan felsefesidir. Bu bir irtidat hareketidir. Bu, baştan başa İslâm Dünyasını kaplamış, ailelerine, evlerine, üniversite ve fakültelerine, liselerine ve bütün müesseselerine sirayet etmiştir. Allah'ın muhafaza ettikleri bir yana, hiç bir kültürlü aile yoktur ki, orada bu maddî dine inanan veya sevmeyen yahut onu takdir ve ta'zim etmeyen bir fert bulunmasın.

Bu bir irtidattır, fakat müslümanların nazarı dikkatini çekmemiş ve fikirlerini meşgul etmemiştir. Çünkü, böylesi kiliseye veya Havra'ya gitmiyor. Küfrünü ilân ederek başka bir dine geçtiğini açıklamıyor. Aksine o, aynı aile içerisinde yaşıyor, onun bütün haklarından istifade ediyor, belki de aileye hâkim oluyor. Cemiyet de tamamen ondan habersizdir. Onu hesaba çekmiyor, cezalandırmıyor ve muhitten uzaklaştırmıyor. Bil'akis o, aynı cemiyette yaşamakta devam ediyor, her çeşit menfaatlerine nail oluyor, belki de cemiyetin hakimiyeti onun eline geçiyor (4) ...

Halk, birbirinin sayısız münkerlerini görüyorlar, fasit itikatlarını seziyorlar. Hepsini gördüğünü ve sezdüğünü söylemekten çekiniyor. Çünkü aralarında dini münasebet bozulmuş, sanki dinde nasihatlaşmağa, vasiyetleşmeğe davet eder hiç bir şey yokmuş! İçlerinden birisi sile (yakınlık) gösterir, diğerine hayırhahlıkta bulunacak olursa kıyamet ko-

par, hakaret addedilir, hukuna tecavüz sayılır. Bunu büyüklerinden bir çoğu bile çirkin bulur. Münkeri mürtekip olan yerine, inkâr eden nâsihi levh ve muahazede bulunur (5) ...

Halbuki, millet idaresinde, efrad adasında hayırhahane tavsiyeleri işkâl eden hallerin zuhuru, hüsrânın hulûlünü ihtar eder. Böyle haller vukuunda nasihatlaşmaktan çekinmek caiz değildir. Münkeri kalben inkâr, sahibini uhrevî hüsrândan kurtarsa bile, dünyevî hüsrândan kurtaramaz (6).

Böyle olunca, beşeriyetin saadeti ve milletlerden bugünkü ızdırabın kalkması için artık dinlerin talimatından ve ortaya koydukları esaslardan faydalanmak, fertlerin gerçekten dindar ve ahlâklı yaşamalarını istemek, her insanın candan arzu ettiği bir şeydir (7).

İnsanlığı çektiği ıstırahlardan, zayıfları kuvvetlilerin zulüm ve tehakkümünden kurtarmak ve bütün milletlerin sade bugün değil, yarın da barış ve kardeşlik içinde ve müsavî haklara sahip olarak hür yaşamalarını emniyet altına alabilmek için; başka isimler altında da olsa; İslâm'ın ta'lim eylediği esaslara göre hareket etmek lâzımdır. Beşeriyeti selâmete çıkaracak en kısa ve dosdoğru yol budur (8).

Evet, İslâm dünyası yeni bir İslâm Davetine şiddetle muhtaçtır. Davetçilerinin ve bu yolda çalışacakların bugünkü parolası ve hedefi «YENİDEN İMANA DOĞRU» olacaktır (9).

Bu hedefe hangi yoldan gidilecektir?

İslâm'da dinî bir sulta (halkın düşüncesi, vicdan ve itikadı üzerinde ruhânî reislerin tehakkümü) yoktur. Hiç bir kimse başka birini Allah namına afazoz ve tekfir, ne de afvedebilir. En büyük din âliminin de böyle bir salahiyeti yoktur. Dinî nüfuzu ne kadar büyük olursa olsun, onun da vazifesi bildiğini söylemek ve hakkı, hayrı tavsiye etmektir (10).

Emir bi'l-ma'ruf, nehy ani'l-Münker, hak ve sabır ile vasiyetleşmekte dahildir. Çünkü hakkı vasiyet eden kimsenin vasiyyeti, ancak bâtıldan nehyetmekle tamam olur (11). Zaten «bir mü'min yalnız

1 — İslâm Dünyasını kaplayan Tehlike, Dinsizlik Dini, Prof. H. Ali Nedevî, Mtc: Hasan Beşer, S: 12 İst, 1965

2 — Aynı eser, S : 7

3 — » » S : 21

4 — » » S : 10-11

5 — Ve'l-Asri Suresinin Tefsiri, M. Abduh, Mtc: Z. Ersel, S : 56, Ankara, 1960

6 — Aynı eser S : 46

7 — A. H. Akseki, Ebedi Risalet (Mukaddimesi) S : 13, İstanbul, 1961

8 — A. H. Akseki, Ebedi Risalet (Mukaddimesi) S : 44 İstanbul, 1961.

9 — Dinsizlik Dini, Prof. H. A. En-Nedevî, S : 25, İstanbul, 1965.

10 — Ebedi Risalet, A. Azzam, S : 42 (A. H. Akseki'nin mukaddimesi).

11 — Ve'l-Asri Suresinin Tefsiri, M; Abduh, Terc : Y. Z. Ersel S : 44 Ankara, 1960 Ve'l-Asri Suresinin Tefsiri,

kendisini düşünmez. Zira onun akidesi her faydayı kendisine hasretmesine manidir. Çünkü böyle yapmanın, başkalarını Allah'ın fazlından mahrum etmek demek olduğunu bilir. O, hemcinsini düşünmekle insanlığını kemale erdirir, kendisi için, komşuları için, milleti için ve bütün insanlar için yasar (12).

Dini selahiyyeti, tebliğ ve tavsiyeden ibâret olan din adamı'nın memleketimizde kanûni selahiyyeti de mevcut nizamı kötölememek şartıyla gerçekleri tavsiye'den ileri geçmemektedir. Din adamı kanunen icrâi bir selâhiyeti haiz de değildir. Oysaki hiç bir nizam, hiç bir rejim, hattâ hiç bir din, ortam yani efkâr-ı umumiyye hazırlanmadan ortaya çıkmadığına göre, tasavvurlarımızı renklendiren «Hakk'ın hâkim olduğu» bir rejim de gerçekleşebilmesi için efkâr-ı umumiyyenin kazanılmasına muhtaçtır.

Diğer taraftan, med halinde bir deniz gibi, Avrupa, gündün güne, dakikadan dakikaya kararlarımıza giriyor. Biz bu medd'e bir cezir hazırlamazsak taşan sular bizi (13) boğacaktır.

Şu hale göre, tek çare-i ahlak, başta din adamları olmak üzere bütün müslümanların birbirlerine hakkı tavsiye etmeleri oluyor. Nitekim Kur'an-ı Kerim de bu gerçeği Asr Suresinde bütün kesinlik ve açıklığıyla şöyle ifade etmiştir:

«And olsun asra ki, muhakkak insan kat'i bir hüsrandır. Ancak iman edenlerle, güzel güzel amel (ve hareket) de bulunanlar, bir de yekdiğerine hakkı tavsiye, sabrı tavsiye edenler böyle değil. (Onlar hüsrandan müstesnadırlar) (14).

HAK NEDİR?

Hak kelimesi Kur'an-ı Kerimde 227 âyette (1) geçmekte ve çeşitli mânâlar ifade etmektedir.

Hak; nefselemerde sâbit ve aklın inkâr edemeyeceği derecede sübutu vacip olan demektir (2). Hak kelimesi, masdar, sıfat ve isim olarak müte-nevvi mânâlarda (3) kullanılmaktadır. Şimdi, -sıra-sıyla- lügatların tesbit ettikleri «Hakk'ın muhtelif mânâlarını (âyet-i kerimelerden misallerle) açıklı-yalım :

Hak; Allah (C.C.) in bir ismidir (4).

«Hakk'ın nâmütenâhî adı var en başı «Hak» (5).

Hak; doğru, gerçek şey (Bakara: 26, Zuhurf: Lokman: 33, Yunus: 55), adalet (Saad: 22, Enbiya: 112), insaf (Nisa: 105), bir kimseye ait şey (Mearic: 24-25, A'raf: 8), bir iş karşılığı verilen şey, pay (Zariyat: 19, Mearic: 24, 25), bâtılın zıddı (Sebe: 49, İsrâ: 81, Bakara: 42, Al-i İmran: 71), nasib (6) vaki ve vacip mânâsına da gelir.

Hukukun müfredi olan hak da İslâm'da, lehte olarak sâbit ve vacip olan demektir. Hak; fikrin, kelâmın mutabakat ettiği vâzın ismidir. Mamafih bu itibar ile mutabık olan kavil ve itikada dahi itlak (7) olunmaktadır.

Bunların dışında bazı âyet-i kerimelerde de Hak, Kur'an-ı Kerim (Ankebut: 68, Zümer: 32), mucize (Yunus: 76), doğru yol (Yunus: 35), edası farz bir Allah boreu, vergi (Mearic: 24-25, Zariyat: 19) mânâlarında kullanılmıştır.

Merhum Mehmed Vehbi Efendi. (İsrâ: 81) âyetinin tefsirinde, Fahrüddin Razi'den naklen; «bu âyette Hak'la murad, din-i İslâm ve şariat-ı ahmediyyedir. Batıl'la murad; din-i İslâm'ın gayri her şeydir» demektedir (8). Zaten İslâm bizzat kendisini insanlara «Hak Din» olarak takdim etmektedir (9). (Tevbe: 38, Nisa: 169, 104, Ra'd: 15, Muhammed: 32, Bakara: 119, Fatır: 24, İsrâ: 81).

Elmalı'lı Hamdi Efendi de Bakara Suresi, 147. âyetinin tefsirinde Hak'kı en geniş ve fakat en vevciz şekilde «Hak, Allah'dan gelendir» (10). diyerek ta'rif eder.

Aslında bizim de burada, Hak kelimesinden anlamak istediğimiz manâ budur... Yani !hakkın tavsiyesi» den «İslâm'ın Tavsiyesi» ni anlamak ve anlatmak istemekteyiz. Hem, Hz. Muhammed (S.A.S.) in peşinde koştuğu, uğruna çarptığı belalara uğradığı, memleketini terk ettiği veyolunda savastığı tek ve asıl gaye (11) olan Hak da bu mânâdaki hak değil midir?

- 12 — Ebedî Risâlet, Abdurrahman Azzam, Terc: H. H. Erdem, S : 87
- 13 — Türkiye'de Misyoner Faaliyetleri, E. Kırşehirlioğlu, S : 57 (Celal Nuri'nin Tarih-i İstikbâl'inden naklen.)
- 14 — Kur'an-ı Hakim ve Meâl-i Kerim, Hasan Basri Çantay. C : 3 S : 1217, İstanbul, 1959 3. baskı.
- 1 — El-Mu'cemü'l-müfehres. Muhammed Fuad Abdülbâki, Sahife: 208-211, Kahire, 1378.
- 2 — Hak Dini Kur'an Dili, M. Hamdi Yazır, S: 280, İstanbul, 1960 2. baskı.
- 3 — Hak Dini Kur'an Dili, M. Hamdi Yazır, S: 2675, İstanbul, 1960 2. baskı.
- 4 — Ahter-i Kebir, S: 312, Osmanlıca Türkçe Sözlük, M. N. Özön, S: 247, İst. 1965. Yeni Kamus, B. Topaloğlu - H. Karaman, S: 66, İst, 1966.
- 5 — Safahat, M. Akif Ersoy, S: 419.
- 6 — Ahter-i Kebir, S: 312, Müncid, S: 144, Ve'l-Asri Suresinin Tefsiri, M. Abduh, S: 34.
- 7 — Hak Dini Kur'an Dili, M. H. Yazır, C: 1, S: 280, İst. 1960, 2. baskı.
- 8 — Hulasatü'l-Beyan fi tefsiri'l-Kur'an, M. Vehbi, C: 8, S: 3043, İst. 1968, 4. baskı.
- 9 — Şifau's-sail litchizibi'l-Mesâil, M. Tanji, ön-söz, S: 54, İst. 1958.
- 10 — Hak Dini Kur'an Dili, M. H. Yazır, C: 1, S: 533, İst. 1960, 2. baskı.
- 1 — Büyükler Büyüğü Rasulü Ekrem'in Örnek Ahlakı ve Kahramanlığı, A. Azzam, Terc: H. Karaman, S: 15.

MA'RUF

Ayrıca, Kur'an-ı Kerim, Hak kelimesi yanında bir de ma'ruf kelimesi kullanılmaktadır. 39 âyet-i kerimede geçmektedir.

«Ma'ruf ile murad; akl-ı selimin tanıdığı, kabul ettiği amel; münker ile murad, doğru düşünenlerin tanımadığı, inkâr ettiği ameldir (12). Yani, insanlar arasında hayr olmak üzere mütearef olan her şey ma'rufur. Lisânü'l-Arab'da ma'ruf, münkerin; örf, nükr'ün zıddıdır. Örf, ârife,* ma'ruf hepsi birdir, insanların hayr bildiği, hayr olmak üzere telakki ettiği her şeydir. Ma'ruf lafzı ehadis-i nebeviyyede çok geçmektedir. Allah-u Teâlâ'ya itaat, insanlara ihsan ve din tarafından vaki' olan her tebliğ ve teşvik edilen şey ma'rufur (13).

Ma'ruf, islah çeşitlerinin hepsine ve sırad-ı müstekim'e davet'e de şamildir. Adaletin yerine getirilmesi, faziletin yayılması, iyiliğin her nev'inin tahakkuku, ümmetin ilerleme ve felahına yararlı olan her şey gibi halkın birbirine iyiliğini bildirdiği hususların hepsi «ma'ruf» cümlesindedir. Böylece ma'ruf'un sahası her hayr ve ihsan faktörünü içine alacak kadar genişler. Zaten Kur'an-ı Kerim, bir darlık ve zorluk olmaması için ma'ruf'u tahdid etmemiştir. Zira günümüzde islah edici olan bir amel, bir sonraki devirde geçerli olmayabilir (14).

Böylece **Hak** ve **Ma'ruf** kelimeleri, bâtil ve münkerin zıddı olarak «akıl ve din'in hoş gördüğü şey» anlamında birleşmekte ve girişte de geçtiği üzere emr-i ma'ruf, hakkı tavsiye'ye dahil bulunmaktadır.

Hakve ma'ruf kelimelerinden sonra şimdi Tavsiye, telkin, tebliğ, nasihat, teklif, irşad, davet ve propaganda kelimelerine topluca bir göz atalım:

TAVSİYE

Tavsiye: Vasiyet etmek (15), birini iyi tanıma, işinin olmasını dileme, vasiyet bırakma, ismarlama, sipariş etme (16), manâlarında kullanılır. Keza tevâsâ kelimesi de vasiyet etmek (17), karşılıklı vasiyetleşmek demektir.

Tavsiye: nush, nasihat, telkin, teklif, davet ve tebliğ kelimeleriyle bir dereceye kadar eş anlam taşımaktadır. Ancak tebliğ; bir başkasından bir üçüncü'ye aktarılacak üzere alınan bir emanetin gösterilen yere tam olarak teslimini ifade de tavsiye denir. Örfte de daha çok peygamberlerin Allah (C.C.) dan, Cebraîl (A.S.) aracılığı ile aldıkları emirleri insanlara ulaştırmalarına «tebliğ» denilmektedir. Halbuki tavsiye, herkesin bir başkasına, herhangi bir duyguyu veya inancı aşlamak gayesiyle yapacağı telkin manâsıdır. Ve bunda kat'i emir anlamı yoktur. Ayrıca tavsiye'de «tamamlık» şartı da söz konusu değildir. Mevcut duruma göre, hakkın bir yönü veya bir kısmı veya çeşitli doğrulardan bir tanesi salık verilebilir.

«O, bir çok şeyleri emretmeksizin, istisnasız herkese mecburî kılmaksızın, tavsiye eder (18)» cümlesinde tavsiyenin tebliğ'den ayrıldığı bir başka yönünü; muhatabın herkes olmak mecburiyetinin bulunmadığını da tesbit etmekteyiz.

Ayrıca tavsiye'de karşıdakinin iyiliğini, hayrını, kâr'ını, kazancını, seadetini istemek mânası da vardır. Mücerred mânada, tebliğ bu anlamı taşımaz. Fakat örfteki kullanışıyla aynı anlamı içine almaktadır. Burada tavsiye, «nasihat» kelimesiyle tam bir manâ birliği halindedir. Zira nasihat; hayırhahlık, iyilik, hayr istemek, hayr-endişlik demektir (19).

Doğru yolu gösterme, uyarma (20) demek olan irşad ile de «tavsiye» anlamdaş durumundadır.

Çağımız tabirlerinden ve dilimize yeni girmiş kelimelerden olan Propaganda ve Reklâm kelimeleriyle Tavsiye'nin alâkasını şöylece özetleyebiliriz:

PROPAGANDA VE REKLÂM

Propaganda kelimesi, vaktiyle Papalık tarafından katolik dininin (x) yayılması için kullanılan bir terimdi. Onsekizinci yüz yılın sonunda ilk defa olarak, bu kelime din adamları dışındaki kimseler tarafından ele alındı, fakat mahiyeti itibariyle yine dinî konular için kullanıldı.

Propaganda, halk efkârını ve toplumun güdümünü tesir altında bırakmak için yapılan bir harekettir. Öyleki insanlar muayyen bir düşünceyi ve güdümü benimsesinler. (Bartlett, Political Propaganda).

Propaganda, halk kitlelerine hitap etmek için kullanılan konuşma tarzıdır; radyolar, basın ve filmler vasıtasıyla yayılan sözler kullanılır. Propaganda'nın amacı, halk kitlelerinin davranışlarına tesir etmek ve onları muayyen düşüncelere yöneltmektir (21).

Propaganda bir bakıma reklâmculuğa benzer. Çünkü, onun gibi fikirleri değiştirmeye yahut doğrulayıp, yeni fikirler yaratmaya çalışır ve reklâmculuğun usullerinden faydalanır. Aradaki fark, birinin amacının ticarî, ötekinin siyasî (x) oluşudur. Propagandanın telkin veya empoze ettiği inançlar ve refleksler çoğu zaman insanların davranışlarını, ruh hallerini, hattâ dinî ve felsefî kanaatlerini değiştirirler.

- 12 — Ve'l-Asri Suresinin Tefsiri, M. Abduh, Terc: Y. Z. Ersal, S: 33, Ank, 1960
- 13 — Aynı eser, S: 33
- 14 — et-Tarik, Yahya Ahmed Derviri, S: 17, Kahire, 1952.
- 15 — Ahter-i Kebir, S: 224
- 16 — Osmanlıca Türkçe Sözlük, M. N. Özön S: 722, İstanbul, 1965, 4. baskı.
- 17 — Ahter-i Kebir, S: 224
- 18 — İslâm Peygamberi, M. Hamidullah, Terc: S. Tuğ, C: 2, s: 16, İstanbul, 1969.
- 19 — A'raf: 62 ve 68, Kırk Hadis, Nevevi, Terc: Ahmed Naim, S: 17, Ankara, 1967
- 20 — Osmanlıca Türkçe Sözlük, M. N. Özön, S: 340, İstanbul, 1965, 4. baskı. (x)-Katoliklik, ayrı bir din değil, Hristiyanlıkta bir mezheptir.
- 21 — Siyasî Propaganda, J. M. Domenach, Terc: C. Perin, S: 10'dan (x)-Pekâlâ «dinî» de olabilir..

PROPAGANDA EĞİTİM MİDİR?

Şu halde propaganda insan ruhunun temel davranışına tesir ediyor demektir. Bu bakımdan onu eğitime benzetebiliriz; fakat, genel olarak kullandığı teknik ve hele yetiştirmeden ikna etmeye ve hakimiyeti altına almaya çalışması, onu eğitimin zıddı haline getirmektedir (22).

Propaganda ve reklâm ilim anlamında eğitim ile ilgili değildir. Maksadı gerçeğe hizmet değil, sadece taraftar veya para kazanmaya hizmettir. Propaganda ve reklâm düşünmeğe değil, düşünmeden kabul etmeğe sevk eder (23).

Buraya kadar olan iktibaslarımızdan anlıyoruz ki; tavsiye, «Propaganda» ile ilk nazarda bileşmektedir. Bu birlik, Propaganda kelimesinin ilk defa kullanılmaya başladığı zamanki manası itibarıyla değildir. Yoksa amaç yönünden bir birlik söz konusu değildir. Ayrıca «tavsiye», «karşısındaki iyiliğini isteme» niteliğiyle de; böylesi bir şey düşünmeksizin sadece tesir altına almak için çalışan propaganda'dan ayrılmakta ve ona bir üstünlük ifade etmektedir. Kaldığı tavsiye'de mutlaka kabul ettirmek isteği de yoktur.

Ancak bugün bir san'at ve ihtisas dalı haline gel-

miş bulunan, modern metod ve vasıtaları kullanan propaganda, metod ve vasıtalar yönünden bizim tavsiye'mize yardımcı olabilir. Yani «Hakkı Tavsiye», propagandanın usul ve vasıtalarını (kendi metod ve vasıtalarına ilâveten) kullanabilir ve bunda herhangi bir mahzur da yoktur. Aksine fayda ve kazanç çoktur. Unutulmamalıdır ki İslâm (i'layı kelimetilâh için) tērakkiperver bir dindir.

Öte yandan bugünkü manasıyla propaganda «yalan»a dayanır bir anlam taşımaktadır. Ona bu vasfı veren de daha çok propaganda'nın politika sahasında kullanılmakta olmasıdır. Tavsiye ve davet'in böylesi bir kusuru yoktur.

Şu halde yukarıdaki kayıtlar unutulmaksızın Hakkı Tavsiye'ye «Hakkın Propogandası veya Hakka Davet» de diyebiliriz. Ama biz, Kur'an-ı Kerim'in Asr Suresindeki ifadesine bağlı kalarak ve kendine has meziyyetleri bulunması nedeniyle Tavsiye'yi tercih edeceğiz.

(Devam edecek)

22 — Siyasi Propaganda, Terc: C. Perin S: 11.

23 — Eğitim Sosyolojisi, Nusret Köymen, S: 75, İstanbul, 1968, İlköğretmen okul ders kitaplarından).

KUR'AN-I KERİM

Aksettirir ezed ebed hakikatını
İlâhî hazinenin cevheridir KUR'AN
Düşün, gör onun akıl üstü san'atını
Kalblere hayat veren bir kitabdır KUR'AN.

Çizer sonsuz hayatın esrar haritasını
Allah'ın kopmayan rabitasıdır KUR'AN.
Anla onun ciddi irşad macerasını
Sıkıcı ahvalde felâh ufkudur KUR'AN.

Refaha kavuşturur onun prensipleri
Gölgesi ebede uzanan kitabdır KUR'AN.
Küfrü yok edici derin inkılapları
Kanayan ruhların şifası olur KUR'AN.

Gösteriyor ahiretin huzur bahçesini
Allah'a götürün tek vasıtadır KUR'AN.
İnsan onunla bulur en pak rütbesini
Doyulmayan ebedî bir lezzettir KUR'AN.

BURHANEDDİN ARSLAN
(İst. Y. İslâm Enstitüsü Öğrencisi)